

**Ryszard Wojciechowski, Jan Detko,
Maria Straszewska, Roman Sobol,
Jadwiga Czachowska, Jerzy
Kądziela, Jerzy Świąch**

**Sprawozdania z podróży naukowych
za granicę**

Biuletyn Polonistyczny 10/29, 97-104

1967

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

IV. SPRAWOZDANIA Z PODRÓŻY NAUKOWYCH ZA GRANICĘ

1. SPRAWOZDANIE Z POBYTU NAUKOWEGO W CZECHOSŁOWACJI

/14 XI - 3 XII 1966/

Od 14 listopada do 3 grudnia 1966 r. przebywałem w Czechosłowacji w ramach wymiany naukowej między PAN a ČSAV. Zgodnie z programem wyjazdu, którego celem było odwiedzenie czechosłowackich ośrodków folklorystycznych, zostałem przyjęty przez Ústav pro etnografii a folkloristiku ČSAV w Pradze. Dzięki serdeczności, gościnności oraz sprawnej organizacji wszystkich spraw związanych z moim pobytem miałem możliwość w okresie trzech tygodni zwiedzić główne czeskie /Praha, Brno/i słowackie/ Bratislava/ placówki badania folkloru. Tak więc pobyt mój wyglądał następująco:

- 14-20 XI - Praha /Ústav pro etnografii a folkloristiku, Lazarská 8/
- 21-25 XI - Brno /Ústav pro etnografii a folkloristiku, Grohova 7/
- 26 XI-1 XII - Bratislava /Národopisný Ústav SAV, Klemensova 27, Ústav hudobnej vedy SAV/
- 2 XII powróciłem do Pragi, skąd 3 XII odleciałem do Warszawy.

We wszystkich wymienionych placówkach zapoznałem się dokładnie z metodami i systemem katalogowania pieśni ludowych, przejrzałem kartoteki, otrzymałem i przywiozłem na wzór karty używane do sporządzania katalogu pieśni. Koledzy czescy poinformowali mnie o obowiązujących u nich zasadach układu incipitowego w kartotece pieśni oraz o próbach katalogowania tekstów, z uwzględnieniem występujących w nich motywów.

Osobną dziedziną moich zainteresowań były czeskie i słowackie prace nad balladą ludową oraz polsko-czeskie kontakty folklorystyczne w pierwszej połowie XIX w. Uprzejmości dra O.Sirovátki zawdzięczam zestawienie pełnej bibliografii czechosłowackich studiów nad balladami, które następnie przejrzałem w bibliotekach Ústavu w Pradze i Brnie. Tutaj też prześledziłem recepcję w Czechach polskich zbiorów folkloru z pierwszego półwiecza XIX stulecia, zaś w Literárním archivu Památníku národního písemnictví przejrzałem nieliczne, niestety, listy Polaków do Czechów z pierwszej połowy XIX wieku. W poszukiwaniu poloników odwiedziłem też w Pradze: Klementinum /Slovanská knihovna/ i bibliotekę Národního muzea, w Bratislavie zaś - bibliotekę uniwersytecką i tamtejsze archiwum państwowe.

Czechosłowaccy koledzy nie tylko służyli mi radą i pomocą /dr V.Thořová, dr V.Gařparíková, dr O.Sirovátka/, lecz nawet udostępniali mi do wglądu maszynopisy swoich prac /w Brnie - C.Havlíková CSc., w Bratislavie - dr J.Galko, dr S.řvehlák/. Fakty te, poparte żywym zainteresowaniem dyrektora Ústavu pro etnografii a folkloristiku, dra Jaromira Jecha, każą nie tylko dodatnio ocenić pobyt, lecz także pomyślnie rokują o perspektywach owocnej współpracy z czeskimi i słowackimi ośrodkami folklorystycznymi w przyszłości.

Mgr Ryszard Wojciechowski
Instytut Badań Literackich PAN

2. SPRAWOZDANIE Z POBYTU WE FRANCJI

/X 1966 - I 1967/

We Francji przebywałem jako stypendysta rządu francuskiego; stypendium zostało mi przyznane za pośrednictwem Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego.

Celem mego wyjazdu było częściowe zebranie materiałów do pracy habilitacyjnej poświęconej Antoniemu Sygietyńskiemu o-

raz w szerszym zakresie - problematyce naturalizmu. Sygietyński przebywał bowiem w latach 1878-1882 w Paryżu, obserwując uważnie życie literackie i artystyczne Francji.

Poszukiwania moje miały charakter dwukierunkowy. W bibliotekach paryskich przejrzałem główne czasopisma francuskie z okresu pobytu pisarza we Francji, a to: "Le Voltaire", "La Réforme", "Le Figaro", "L'Artiste", "Gil Blas", "La Reuve Politique et Littéraire", "Le Temps" oraz "Revue des Deux-Mondes", ustalając związki naszego krytyka z francuską myślą estetyczną doby ówczesnej. Okazuje się, że Sygietyński, inspirowany estetyką naturalizmu, reprezentował samodzielne stanowisko w poglądach na literaturę i sztukę. Drugim kierunkiem moich poszukiwań była lektura prac poświęconych naturalizmowi, niedostępnych w kraju, które pozwoliły mi szerzej spojrzeć na ten problem.

W sumie: pobyt był bardzo owocny, a materiały zebrane w znacznym stopniu pozwolą mi pogłębić badania nad poglądami estetycznymi Sygietyńskiego, jak również nad naturalizmem.

W czasie pobytu uczęszczałem na interesujące mnie wykłady na Sorbonie i w Collège de France.

Pracowałem głównie w Bibliothèque Nationale, Bibliothèque Sainte-Geneviève oraz w Bibliotece Uniwersyteckiej.

Dr Jan Detko
Uniwersytet Warszawski

3. SPRAWOZDANIE Z POBYTU WE FRANCJI

/5 X 1966 - 31 I 1967/

We Francji przebywałam jako stypendystka rządu francuskiego. Zasadniczym celem mojego wyjazdu do Francji było zebranie materiałów uzupełniających do I części przygotowywanej przeze mnie pracy "Życie literackie Wielkiej Emigracji we Francji w latach 1832-1848".

Poszukiwania prowadziłam w bibliotekach i archiwach Paryża, Strasburga, Lyonu, Aix-en-Provence. Były to w znacznej mierze kwerendy w departamentalnej prasie francuskiej oraz poszukiwania poloników w periodykach literackich. Przewertowałam m.in. archiwum Societé du Bazar Polonais i Towarzystwa Historyczno-literackiego w Paryżu. Zapoznałam się też z badaniami dotyczącymi relacji literackich polsko-francuskich prowadzonymi przez prof. Zygmunta Markiewicza z Nancy. Zebrałam materiały ikonograficzne do projektowanej publikacji książkowej.

Drugim celem mojego pobytu we Francji były lektury nowszych publikacji obcych dotyczących epoki romantyzmu w kulturze europejskiej.

Doc. dr Maria Straszewska
Uniwersytet Warszawski

4. SPRAWOZDANIE Z PODRÓŻY NAUKOWEJ DO NRD

/25 V - 5 VI 1967/

W NRD przebywałam w ramach wymiany naukowej pomiędzy Instytutem Badań Literackich PAN i niemiecką Akademię der Kunst. Celem wyjazdu było przeprowadzenie w archiwum państwowym w Dreźnie poszukiwań materiałów związanych z dziejami kultury polskiej w czasach saskich i w dobie Stanisława Augusta, ściślej mówiąc - źródeł do życia kulturalnego ówczesnych ośrodków prowincjonalnych /Podhorce, Lwów, Dukla itp./.

W archiwum drezdeńskim przejrzałam m.in. niektóre teki zawierające raporty rezydenta saskiego w Warszawie Essena, wynotowując z nich rozmaite informacje i relacje dotyczące ówczesnych wydarzeń kulturalnych. Przeglądałam również ogromny zespół korespondencji A.Brüthla z różnymi domami polskimi, przeznaczając m.in. do zmikrofilmowania sporą grupę listów W.Rzewuskiego z lat 1744-1751. Listy te, łącznie z innymi posiadanymi już materiałami archiwalnymi /wiersze itp./, pozwolą rzucić sporo nowego światła na postać i działalność hetmana-poety.

Jednym z celów poszukiwań były również powiązania A.Brückla z ważnym teatrem prowincjonalnym - Duklą Mniszchów. W tym zakresie jednak nie udało mi się znaleźć rzeczy godnych szczególnej uwagi. Nie dało również oczekiwanych rezultatów poszukiwanie listów St.Konarskiego; napotkałem tylko jeden list pijara z maja 1742.

Szczupłość czasu, ograniczonego znacznie przez trudności natury organizacyjnej, pozwoliła mi na pobieżne tylko zapoznanie się z katalogami tzw. Landesbibliothek. W zbiorach tych, penetrowanych już wielokrotnie i dokładnie przez polskich teatrologów, na uwagę zasługują satyry polsko-niemieckie.

Dr Roman Sobol
Instytut Badań Literackich PAN

5. SPRAWOZDANIE Z PODRÓŻY NAUKOWEJ DO LWOWA

/10 - 25 maja 1967/

Wyjazd mój do Lwowa, w ramach wymiany naukowej, miał na celu zebranie materiałów do życia i twórczości Ostapa Ortwina. Zasadniczym zbiorem materiałów w tym zakresie jest wyodrębniony w Dziale Rękopisów Lwowskiej Państwowej Naukowej Biblioteki zespół Ortwina, składający się z 28 tek, które zawierają bogate archiwum krytyka, gromadzone przez całe niemal życie. Znajdują się tu papiery dotyczące spraw osobistych, majątkowych, zawodowych, działalności w Związku Zawodowym Literatów Polskich, obfita korespondencja z lat 1898-1941, zawierająca listy kilkudziesięciu pisarzy i krytyków, a także rękopisy prac publikowanych, teksty wygłoszonych odczytów i materiały do nieukończonych prac krytycznych.

Zbadanie tek Ortwina pozwoliło mi zgromadzić szczegółowe dane do mało znanej biografii krytyka, który zginął tragicznie w 1942 r., oraz zebrać materiały do przygotowywanego wydania wyboru jego pism krytycznych. Do publikacji przygotowa-

ne zostaną również najbardziej interesujące fragmenty korespondencji, m.in. listy W.Feldmana, St.Lacká, K.Irzykowskiego, S.Kołaczkowskiego /w 1967 r. ogłosiłam już w tomie "W kręgu literackich przyjaźni" listy Staffa do Ortwina/.

Innymi źródłami badanymi były, nie istniejące w zbiorach polskich, poszczególne roczniki czasopism lwowskich, jak "Gazeta Poranna i Wieczorna", "Kurier Lwowski", "Słowo Polskie", "Monitor", "Głos Robotniczy" i in., w których ukazywały się artykuły i recenzje Ortwina lub polemiki z jego wypowiedziami. W tym zakresie korzystałam z zasobów Lwowskiej Państwowej Biblioteki Naukowej oraz Biblioteki Uniwersytetu im. I.Franki.

Z powodu ograniczonych możliwości czasowych zdołałam dotrzeć jedynie do niewielkiej części poszukiwanych pozycji. Odśloniły one jednak nie znane dotąd fragmenty współpracy Ortwina z czasopismami przed r. 1910.

Dr Jadwiga Czachowska
Instytut Badań Literackich PAN

6. SPRAWOZDANIE Z PODRÓŻY NAUKOWEJ DO LWOWA

/10 V - 25 V 1967/

Celem mego dwutygodniowego pobytu we Lwowie było poszukiwanie materiałów do biografii i bibliografii Stefana Żeromskiego. W związku z tym w dziale rękopisów Państwowej Biblioteki Naukowej Ministerstwa Kultury USSR /dawne Ossolineum/ przejrzałem kilkadziesiąt tek ze zbiorów Pawlikowskich, z archiwum Tomasika oraz z archiwum Diamanda. Część interesujących mnie listów i dokumentów przekazałem do zmikrofilmowania.

W Bibliotece Uniwersytetu im. I.Franki próbowałem odnaleźć listy Żeromskiego do T.Piniego oraz zbiór listów Towarzystwa Pisarzy Polskich z czasów pierwszej wojny światowej. Obydwie te pozycje figurują w inwentarzu rękopisów, lecz nie było ich w magazynie już podczas skontrum z 1952 r.

W dziale czasopism obydwu bibliotek przeprowadziłem kwerendy dotyczące pierwodruków i recenzji utworów Żeromskiego. Chodziło tu przede wszystkim o takie tytuły, których kompletów nie posiada żadna biblioteka w kraju /"Gazeta Poranna i Wieczorna", "Nowa Gazeta", "Słowo Polskie", "Kurier Lwowski", "Głos", "Głos Robotniczy", "Kłosa Ukrainkie" i in./. Na systematyczne zbadanie zawartości tych pism trzeba by było znacznie więcej czasu.

Ponadto nawiązałem kontakty z Biblioteką Inostranych Literatur, skąd uzyskałem wskazówki bibliograficzne na temat przekładów i recepcji Żeromskiego w języku ukraińskim oraz obietnicę dalszej wymiany informacji na tematy interesujące o-
bie strony.

Mgr Jerzy Kądziela
Instytut Badań Literackich PAN

7. Z KRONIKI KONTAKTÓW NAUKOWYCH LUBELSKIEJ POLONISTYKI UMCS

W październiku 1966 r. przebywała w Debreczynie na zaproszenie tamtejszego Uniwersytetu im. Lajosa Kossutha delegacja pracowników naukowych katedr Historii Literatury Polskiej I i Filologii Słowiańskiej oraz zakładów neofilologicznych UMCS z Lublina. Program pobytu delegacji przewidywał jej udział w trzydniowej sesji /w dniach 12-14 X 1966 r./, mającej służyć przede wszystkim celom rzeczowej informacji w zakresie interesujących obydwie strony problemów historii literatury, językoznawstwa i metodologii. Oto pełna lista kolejnych wystąpień /referaty wygłoszono w językach: niemieckim, rosyjskim i francuskim/:

1. prof.dr Janina Garbaczowska: Miejsce literatury polskiej w świecie
2. prof.dr Imre Bán /Debreczyn/: Próby periodyzacji w historii literatury węgierskiej

3. doc.dr Ferenc Papp /Debreczyn/: Analiza strukturalna a historia języka
4. dr Michał Lesiów: Kierunki zapożyczeń w środowisku dwujęzycznym
5. prof.dr Paweł Smoczyński: Klasyfikacja nazwisk polskich
6. dr Franciszek Lyra: Recepcja literatury amerykańskiej w Polsce
7. mgr Jerzy Święch: Problemy marksistowskiej teorii i metodologii badań literackich w Polsce.

Cztery spośród wygłoszonych na sesji referatów dotyczyły kwestii literaturoznawczych. Jeśli idzie o trzy w tym cyklu wystąpienia polskie, wzbudziły one duże zainteresowanie, prezentując w trybie sprawozdawczo-informacyjnym problematykę na ogół nie znaną cudzoziemcom. W dyskusji nad nimi udział wzięli pracownicy naukowcy oraz studenci sekcji humanistycznych uniwersytetu debreczyńskiego.

Mgr Jerzy Święch
UMCS w Lublinie